
Marca de picapedrer

Autor:

Data de publicació: 12-04-2020

Marques de picapedrer de Abadia de Fountains

Marques de picapedrer a un viaducte

Les marques de la francmaçoneria per sobre dels gravats al portal de Brunnenturm a Zurich

Una marca de picapedrer és un símbol marcat en un carreu que sovint es troba als murs de pedra en edificis i altres estructures públiques.[1][2][3] L'estudi d'aquestes marques forma part, entre altres temes, de la gliptografia. Els símbols anteriors acostumen a adoptar la forma de solcs (o regates) practicats amb burí o cisell en una de les cares de la pedra.[4]

Les marques deixades per les eines dels picapedrers en el procés de talla, tot i que no formen part del present article, són molt interessants i han estat objecte d'estudis particulars.[5]

Contingut

1Símbols lapidaris

2Història

2.1Antiguitat

2.2Edat mitjana

- 3En l'entorn dels picapedrers
- 4En la Francmaçoneria
- 5Galeria
- 6Casos particulars
- 7Referències
- 8Bibliografia
- 9Vegeu també
- 10Enllaços externs

Símbols lapidaris

Alguns treballs gliptogràfics prefereixen l'expressió "símbol lapidari" per ser més neutra (comparada amb "marca de picapedrer") i general. Un signe lapidari seria qualsevol marca tallada, gravada, traçada, dibuixada o pintada que es pot relacionar amb una de les fases de la construcció. Des de la talla en la pedrera, en un obrador o en la construcció de l'obra final. La definició anterior exclou altres signes gliptogràfics: inscripcions votives, inscripcions funeràries, inscripcions dedicatòries, les spolia (pedres o elements emprats en una construcció manllevats d'una construcció més antiga), les marques posteriors a la construcció, les marques de les eines i els grafiti. També cal excloure les marques de manipulació (caixes de grípi i similars) i de fixació (entalles per a grapes).[6]

Història

Les marques de picapedrer són habituals en els carreus de les obres antigues i peces de pedra tallada similars.

Antiguitat

Les marques de picapedrer estàn documentades a Egipte (pel cap baix des del 2200 aC), a Pèrsia –als murs de Pasargada, Persèpolis i Ecbàtana (c700 aC)-, a l'Antiga Grècia, a l'Antiga Roma i a l'Imperi Romà d'Orient. En aquest darrer hi ha marques documentades en diversos monuments: l'aqüeducte d'Efes, el teatre de Nicea, la cisterna subterrània de Constantinoble, a Santa Sofia i a molts altres.[7][8]

Un cas d'estudi destacat pel que fa a les marques de picapedrer és el de la ciutat de Al-Amarna, construïda per ordre del faraó Akhenaton. La construcció es va fer en el temps rècord de dos anys i es basava en carreus de pedra -relativament petits i de mides aproximadament uniformes- modernament anomenats "talatat". Alguns d'aquests carreus estan esculpits en la cara visible i la majoria mostren marques de picapedrer i, eventualment, símbols pintats.

Edat mitjana

En el període medieval s'edificaren nombroses construccions de pedra tallada: castells, ermites, catedrals, monestirs, ponts, muralles i altres. En molts casos la cara visible dels carreus mostra un símbol lapidari. En altres casos el símbol queda amagat en una de les cinc cares normalment ocultes de la pedra.

Gremis

Els signes lapidaris de l'època medieval han estat associats -per part de la majoria d'estudis- als gremis de picapedrers. Cada marca correspondria a la signatura personal de cada picador o la del mestre i cap de colla en una obra determinada. A més de les marques en les construccions de pedra picada antigues hi ha referències puntuals a picapedrers determinats. Però els gremis més antics documentats daten del segle tretze. El gremi de picapedrers és el més antic dels documentats a Barcelona.

La Confraria de picapedrers de Barcelona ja existia abans de 1211, any en el què li foren confirmats alguns privilegis.[9][10][11] La confraria integrava tres oficis diferents però relacionats: picapedrers, llambarders (mestres de casa o mestres d'obra) i molers. [12]

Exemple d'un contracte. Tot i que de principis de l'Edat moderna (1510) hi ha una escriptura acordada entre els regidors de la ciutat de Reus i un "mestre de fer esglésies" de Lió anomenat Benet Oger.[13] Els contractes medievals devien ser molt semblants.

En l'escriptura es detallen les dimensions de les pedres (tres pams x un pam i mig x un pam ?) i el preu a pagar per mils unitats tallades en una pedrera determinada. Per trenta-sis lliures el contractista és responsable de tots els treballs a la pedrera.

En les obres pròpiament dites, el mestre en cap (Benet) havia de cobrar quatre sous per dia treballat i podia tenir tres ajudants amb una paga de tres sous per dia.

Arquitectura romànica

Beaumont-du-Ventoux

En l'entorn dels picapedrers

Els reglaments publicats a Escòcia el 1598 pel mestre d'obres de James VI, William Schaw, declaraven que, a l'ingrés en el gremi, cada maçonista havia d'inscriure el seu nom i la seva marca en un registre.

Hi ha tres tipus de marques que fan servir els picapedrers.[14]

Les marques de picapedrer es feien sobre pedres abans de ser enviades per ser utilitzades pels maçons. Aquestes marques servien per identificar el picapedrer que havia preparat les pedres al seu administrador de pagues. Aquest sistema es feia servir només quan es pagava la pedra per mesura, més que per temps treballat. Per exemple, el contracte de 1306 entre Richard de Stow, maçoner i el degà i el capítol de la catedral de Lincoln, especificava que el mur normal es pagaria per mesura, i de fet es troben marques de picapedrer als blocs de paret d'aquesta catedral. Per la seva banda, els maçons responsables de la paret de les parts orientals de la catedral d'Exeter van ser pagats per setmana i, per tant, en aquesta part de la catedral hi ha poques marques de picapedrer. Aquestes constitueixen la majoria de marques de picapedrer i s'entenen generalment quan s'utilitza el terme sense més especificacions.[14] Les marques de muntatge es van utilitzar per assegurar la correcta instal·lació d'importantes peces de pedra. Per exemple, les pedres dels brancals de la finestra de l'església de Luffenham del nord a Rutland estan marcades amb un número romà, dirigint l'ordre en què s'havien d'instal·lar.

Les marques de pedrera eren utilitzades per identificar la font d'una pedra, o ocasionalment la qualitat.

En la Francmaçoneria

La francmaçoneria, un orde fraternal que utilitza una analogia amb l'art de picapedrer durant gran part de la seva estructura, també fa ús de marques. A un francmaçó que obtingui el títol de Mestre francmaçó, se li demanarà que creï la seva pròpia marca, com a tipus de signatura única o distintiu identificatiu. Alguns d'aquests poden ser força elaborats.

Galeria

Marca de picapedrer de la catedral de Nidaros , Trondheim , Noruega , finals del segle XII.

Marca de picapedrer de la catedral de Nidaros , Trondheim , Noruega , principis del segle XIV.

Marca de picapedrer de l' església Vår Frue, Trondheim, Noruega, segle XII.

Marca de picapedrer de l'exterior de la catedral de Coimbra, Portugal, segle XII.

Marca de picapedrer de l'exterior de la catedral de Coimbra, Portugal, segle XII.

Marca de picapedrer de la columna interior de la catedral de Coimbra, Portugal, segle XII.

Marca de picapedrer a l'Eglise Saint-Honorat a la necròpolis Alyscamps a Arles, França, principis del segle XIII.

Marca de picapedrer a l'Eglise Saint-Honorat a la necròpolis Alyscamps a Arles, França, principis del segle XIII.

Marca de picapedrer en forma de fletxa a Prory Athenry, Irlanda, segle XIII

Marques personals en dues pedres del Fountains Mill, Yorkshire, que es van donar forma al molí quan es tractava d'un Banker's Shop (taller de picapedrers). Segle XX.

Marca de picapedrer a prop de la llinda del Jagdschloss Grunewald, Alemanya

Casos particulars

Detall del pont de Bàybars I prop de l'actual Lod a Israel.

Les obres generals sobre el tema no sempre són fàcils de consultar. D'altra banda hi ha molts estudis particulars sobre un monument determinat i els seus símbols lapidaris.

Muralles romanes de Tarragona.[15][16]

Pont del Diable (Martorell).[17]

Arc de Berà.[18][19]

Torre dels Escipions.[20]

Catedral de Barcelona.[21]

Església de Santa Maria de Cervera.[22]

El pont de Bàybars I. Lod fou ocupada pel sultà Bàybars I el 1267/1268. L'església fou desmantellada i les seves pedres es van usar per construir un pont al nord de la ciutat (abril del 1273).[23]

Catedral de Toul, sota l'advocació de Sant Esteve. La construcció de l'edifici va començar pel cor, a inicis del segle xiii, que no va ser acabat fins al XVI. La façana, que recau sobre la Plau du Parvis, es va edificar entre 1460 i 1496 en estil gòtic flamíger. L'enquadren dues torres octogonals de 65 m d'altura. El claustre és un dels majors de França i va ser construït en els segles XIII i XIV.[24]

Referències

? Manuel Riu. Castells, guaites, torres i fortaleses de la Catalunya medieval: volum miscel·lani. Edicions Universitat Barcelona, 1987, p. 85—. ISBN 978-84-600-5012-4.

? John Harry Rivett-Carnac. Masons' Marks from Old Buildings in the North-west Provinces of India. Education Society's Press, 1878, p. 11—.

? Josep Puig i Cadafalch. Escrits d'arquitectura, art i política. Institut d'Estudis Catalans, 2003, p. 601—. ISBN 978-84-7283-717-1.

? José Antonio Martínez Prades. Los canteros medievales. Ediciones AKAL, 13 March 1998, p. 38—. ISBN 978-84-460-0607-7.

? Stoneworking Tools and Toolmarks. W. Wootton, B. Russell, and P. Rockwell.

? Les signes lapidaires dans la construction médiévale : études de cas et problèmes de méthode. Yves Esquieu, Andreas Hartmann-Virnich, Anne Baud, Frédérique Costantini, Rollins Guild, Dominique Pitte, Daniel Prigent, Isabelle Parron, Nicolas Reveyron, Benjamin Saint-Jean-Vitus, Christian Sapin, Joëlle Tardieu.

? The Builder, 1869, p. 237—.

? Cyril Mango. Constantinople and its Hinterland: Papers from the Twenty-Seventh Spring Symposium of Byzantine Studies, Oxford, April 1993. Taylor & Francis, 5 December 2016, p. 36—. ISBN 978-1-351-94942-2.

? Antonio Capmany y de Montpalau. Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona Antonio de Sancha, 1779, p. 2—.

? Barcelona antigua y moderna. Gorchs, 1854, p. 106—.

? Ana Cagigas Aberasturi. Canteros de Trasmiera. Historia social. Ed. Universidad de Cantabria, 8 January 2019, p. 188—. ISBN 978-84-8102-879-9.

? Josep Plana i Borràs. La Societat barcelonina a la baixa Edat Mitjana. Edicions Universitat Barcelona, 1983, p. 28—. ISBN 978-84-600-3511-4.

? Eugenio Llaguno Amirola. Noticias de los arquitectos y arquitectura de España desde su restauración. en la Imprenta

Real, 1829, p. 290—.

? Anar a : 14,0 14,1 Alexander, Jennifer. «A History of Stonemasons' Marks and Stone Bonding Methods». A: Prescott. Marking Well: Essays on the Occasion of the 150th Anniversary of the Grand Lodge of Mark Master Masons of England and Wales and its Districts and Lodges Overseas. Hersham: Lewis Masonic, 2006, p. 43–5. ISBN 0853182663.

? Els símbols dels picapedrers.

? Joan Menchon Bes. Les muralles de Tarragona: Defenses i fortificacions de la ciutat (segles II AC - XX DC). Publicacions Universitat Rovira i Virgili, 1999, p. 73—. ISBN 978-84-8424-776-0.

? Miscel·lània en homenatge a Joan Ainaud de Lasarte. L'Abadia de Montserrat, 1998, p. 73—. ISBN 978-84-7826-963-1.

? Xavier Dupré i Raventós. L'arc romà de Berà: Hispania Citerior. Institut d'Estudis Catalans, 1994, p. 262—. ISBN 978-84-7283-274-9.

? Enrique Flórez. España Sagrada: Theatro Geographico-Historico De La Iglesia De España. Origen, Divisiones, Y Limites De Todas Sus Provincias. Antigüedad, Traslaciones, y estado antiguo, y presente de sus Sillas, con varias Dissertaciones críticas. Antigüedades Tarraconenses : Preliminar A Las Memorias Ecclesiasticas de la Santa Iglesia de Tarragona. Marin, 1769, p. 234—.

? Tomàs Martínez Romero. Les lletres hispàniques als segles XVI, XVII i XVIII. Publicacions de la Universitat Jaume I, 2005, p. 162—. ISBN 978-84-8021-489-6.

? Eduardo Támara. Guia histórico-descriptiva de la Santa Iglesia Catedral Basílica de Barcelona.. Editorial MAXTOR, 27 July 2011, p. 29—. ISBN 978-84-9001-012-9.

? ELS SIGNES DE PEDRAPIQUER A LA PARRÒQUIA DE SANTA MARIA DE CERVERA. RAMÓN Mª XUCLÀ COMAS.

? Charles Clermont-Ganneau. Archaeological researches in Palestine. ????? ????????, p. 115—. ISBN 978-5-88533-506-5.

? David A. King. The Ciphers of the Monks: A Forgotten Number-notation of the Middle Ages. Franz Steiner Verlag, 2001, p. 324—. ISBN 978-3-515-07640-1.

Bibliografia

Frühwirth, Thom. The Computer Art of Mason's Mark Design with VanDeGraphGenerator (en en). BoD, 2018. ISBN 9783752842975.

Didron, A.N.. Signes lapidaires au Moyen Age. Annales Archéologiques. vol III, París, 1845.

Viollet-Le-Duc, M. Dictionnaire Raisonné de l'Architecture Francaise du Xle au XVIe siècle (en fr). vol I. A. Morel, éditeur,, París, 1868.

Rziha, Franz. Études sur les marques de tailleurs de pierre, Viena (1880) (en fr). Éd. de la Maisnie-Trédaniel, Dieulefit: la Nef de Salomon; Éditions Véga (1993). ISBN 978-2-85829-671-2.

Pérez Villamil, Manuel. Estudios de Historia y Arte, La Catedral de Sigüenza (en esp). Cap. IV, pp. 62. Tipografía HERRES (Madrid), 1899.

Brutails, J.A.. Compendio de Arqueología de la Edad Media, 1923.

Lampérez y Romea, Vicente. Historia de la Arquitectura Cristiana Española en la Edad Media, 2ª edit (en esp). 3. Madrid, 1930.

Kieslinger, Alois. Die steine von Sankt Stephan (en de). Ed. Herold (Wien), 1949.

Tous y Sanabria, Joan. Técnica y clasificación de los signos de canteros. Actas del Coloquio internacional de Zaragoza (CIRG) (en esp), 1982, p. 147-164.

Tomás Nieto Taberné, Esther Alegre Carvajal y Miguel A. Embid García,. El Románico en Guadalajara (en esp). Cap. VI, pp. 526-544. Ed. Estudio Museo, 1991. ISBN 84-404-9310-X.

Tomás Nieto Taberné, Esther Alegre Carvajal y Miguel A. Embid García,. El Románico en Cuenca (en esp). Ed. Estudio Museo, 1994. ISBN 978-84-605-1889-1.

Iñiguez Almech, Francisco. Signos medievales. Iconografía y arquitectura (en esp). CSIC, 2003. ISBN 84-89483-95-7.

Puente López, Juan Luis. FIRMADO EN LA PIEDRA, por los maestros canteros medievales (en esp). EDILESA esencias (León), 2006, 5ª Edic.. ISBN 978-84-8012-528-4.

Gómez Canales, Francisco. Manual de cantería (en esp). Fund. Sta Mª La Real-CER, 2008. ISBN 84-89483-95-7.

Moreruela un Monasterio en la Historia del Cister; catálogo de marcas de cantería (en esp). Junta Castilla y León, 2008. ISBN 9788497185134.

Alvarado Planas, Javier. Heráldica, simbolismo y usos tradicionales de las corporaciones de oficio: Las marcas de cantero (en esp). Ediciones Hidalguía (Madrid), 2009. ISBN 978-84-89851-63-4.

Rudolph Koch. EL LIBRO DE LOS SÍMBOLOS; dibujo y descripción de 493 símbolos, signos, marcas de cantería, monogramas, runas, etc. (en esp). Edit. Dilema (Madrid), 2010. ISBN 978-84-9827-108-9.

Martínez Prades, J.A.. Los canteros medievales (en esp). AKAL, 2010. ISBN 978-84-460-0607-7.

Martín Ramos, Jesús. Historia de Moralarzal (en esp). vol I, (orígenes a 1939). MIC, 2011. ISBN 978-84-934896-3-2.

Romero Medina, Raúl. Diccionario bibliográfico de los signos lapidarios de España (en esp). (Cuaderno + DVD). Taille d'Aulme Éditions, 2011. ISBN 978-90-79809-08-0.

Romero Medina, Raúl. Signum Lapidarium. Estudios sobre Gliptografía en Europa, América Y Oriente Próximo (en esp). Editorial Cultiva Libros S.L., 2015. ISBN 978-8416162895.

Gómez, Rafael. Los constructores de la España Medieval (en esp). Serie Historia y Geografía n.º 63, p. 126. Universidad de Sevilla. Secretariado de Publicaciones. ISBN 84-472-1017-0.

Rosa, G. y Sousa MJ.. Catálogo de signos lapidarios y Gliptografía de Guadalajara. (en esp). Colección Marcas de cantero

vol I, La Serranía, isbn= 978-84-17022-01-3; vol II, La Campiña, isbn= 978-84-17022-14-3; vol III, La Alcarria, isbn= 978-84-17022-34-1; vol IV, Molina, isbn= 978-84-17022-58-7. Editorial AACHE ediciones, 2017, p. 1350.

Clegg, Robert Ingham. «Masons' and Freemasons' Marks». A: Mackey's History of Freemasonry. 2nd. Chicago: The Masonic History Company, 1921.

Vegeu també

Lapidari
Picapedrer
Francmaçoneria
Trade Mark
Epigrafia

Enllaços externs

Exemples de marques de maçoneria
Lloc on es detallen les marques de picapedrer a Escòcia